

וגם בנושאים שאינם בתחומו הישיר של בית המשפט, כגון שלום הציבור ומניעת פשע אף אלו לפי תפיסת התורה בתחום אחריותו של בית הדין ולכן על המשטרה על כל זרועותיה להיות כפופה למערכת השיפוטית. (עם זאת לענ"ד אין בסמכותה של המשטרה לעסוק בתפקידים שיפוטיים מובהקים. כגון גבית עדויות והודאות מנאשמים כמסמכים משפטיים קבילים, אלא לצורך חקירה בלבד. אולם נושא זה חורג מתחום דיונונו. עי' לעיל סי' טו).

סימן יח

פסק דין בענין מושב שיתופי

ראשי פרקים

א. תאור נושא הדיון	ד. כוונת הרא"ש והטור
ב. סמכותו של המושב לשנות את התקנון	ה. ברור דעתם של הרשב"א והרמב"ן
ג. הצורך באדם חשוב	מסקנה

* * *

א. תאור נושא הדיון

מושב שיתופי נקלע לקשיים כלכליים גדולים. רבצו עליו חובות של מיליוני שקלים מבלי יכולת לפורעם. מומחים כלכליים יעצו למושב לפרק את האגודה השיתופית וליעל את המערכת ע"י צמצום מספר החברים שיעסקו בעבודות המשק ולהפנות את החברים שיוצאו ממעגל העבודה לחפש את פרנסתם מחוץ למושב. אחרי דיונים רבים התקבלה החלטה ברוב באספת חברים לפרק את האגודה השיתופית. רב המושב אישר את ההחלטה. השינוי הוכיח את עצמו והמשק הצליח לפרוע חלק גדול מהחוב שרביץ עליו ולמנוע עיקול הרכוש של החברים.

חבר המושב שהיה מרכז ענף הוצא אף הוא מעבודתו, עקב צמצום כוח האדם באותו ענף. לטענתו, ההחלטה לפרק את השותפות, אע"פ שהתקבלה ע"י רוב החברים אינה חוקית. משום שהיא נוגדת את תקנון המושב המקורי ומקפחת את החברים שנשלחו לחפש את פרנסתם במקום אחר ומצבם הכלכלי הורע עקב כך. הנושא הובא לדיון בפני ביה"ד לדיני ממונות בר"ג.

ב. סמכותו של המושב לשנות את התקנון

טענתו העקרונית של התובע היא שאין בסמכותו של המושב לשנות את התקנון ללא הסכמת כל חבריו. הנחתו היא ששינוי התקנון יש בו הפסד לתובע ולכן אינו תקף. ולשם כך הביא התובע מובאות מגדולי הפוסקים מרבנו תם ועד ימינו.

לצורך הדיון נקבל את ההנחה שאכן נגרם הפסד לתובע (חברי ביה"ד סבורים שהנחה זו אינה נכונה, שכן העול הכבד של החובות רבץ על כל החברים, והיעול, הכולל צמצום מספר העובדים בענפי המשק, הועיל בסופו של דבר לכל החברים, גם לאלו שהוצאו ממעגל העבודה בתוך המשק. ועיין באה"ט ס"ס רל"א מחלוקת המב"ט והד"ר [דברי ריבות?]) אם פסידא להאי נמדד לפי המצב העכשווי או לפי העתיד לבוא. אולם לדעת חברי ביה"ד סימני ההתאוששות ניכרים כבר עתה במצבו הכלכלי של המשק ולכן יש לומר שהריוח הוא לכולם). אולם גם להנחתו, הפסיקה עליה הסתמך התובע הינה חלקית בלבד ולא מוסכמת.

כידוע, נחלקו בדבר ר"ת והראב"ה במרדכי פ' השותפין בב"ב (והובאה בטור חו"מ סי' ב'). ר"ת סובר שאין סמכות לבנה"ע לתקן תקנות חדשות שיש בהן רווחא להאי ופסידא להאי. הראב"ה חולק עליו וסובר שיש סמכות לבני העיר לתקן גם תקנות חדשות אע"פ שיש בהן פסידא למיעוט.

בשורש מחלוקתם נלענ"ד לומר שסמכות בנה"ע היא כסמכותו של ב"ד שנאמר בו "אחרי רבים להטות". ובפסק דין של ב"ד יש שני רבדים: א. בירור האמת, כלומר, הצדק עם מי. ב. סמכות של הוצאה לפועל. במלים אחרות: הכרעת דין וגזר דין. לשניהם צריך רוב של ביה"ד. (עיין חי' מהרצ"ח [ב"ק כ"ז ב'] שחילק בין הליכה אחר הרוב השייכת לרובד הראשון, לבין רובו ככולו השייך לרובד השני. ועיין חי' הגר"ח מבריסק בשכפול לב"ק שם). אולם בב"ד הדיינים הם אובייקטיביים, ולכן רוב דיינים מכריע את המיעוט, כי אנו מניחים שאם הרוב סובר שהצדק כפלוני מסתבר שאכן כך, לפחות בהרכב זה של ביה"ד. גם בתקנות העיר יש צורך ברוב של בני העיר שיש להם שיקול דעת אובייקטיבי כדי להכריע אם התקנה צודקת או לא. אומנם בעיר לא נדרשת רמת אובייקטיביות כמו בב"ד. אך גם לא יתכן להיפך, שהרוב ינצל את כוחו לתקן תקנות לטובת האינטרסים שלו על חשבון המיעוט. זהו עוול ולא צדק. אלא שהשאלה היא מאיזו סמכות של ביה"ד יונקת העיר את כוחה, מהסמכות הראשונה של הכרעת הדין, או מהסמכות השנייה של גזר הדין. ר"ת סובר כדעה הראשונה שהעיר יונקת את סמכותה מהכרעת הדין, כלומר מבירור הצדק, ולכן אין רוב אינטרסני יכול לכופף את המיעוט. יש כאן עיוות של הצדק. הראב"ה סובר כדעה השנייה שהעיר יונקת את סמכותה מגזר הדין. כלומר, עיר אינה ב"ד שבו מבררים מי צודק. עיר מנהלת את ענייניה על פי דעת הרוב, כי הרוב גדול מן המיעוט, לכן סברת התורה אומרת שעדיף להתחשב בצרכי הרוב מאשר בצרכי המיעוט. ונמצא שהכוח ניתן בידי הרוב. את זה אנו למדים מכוחו של ב"ד בגזר הדין. שם איננו עוסקים עוד בבירור הצדק, אלא בכוחו של ביה"ד להוציא ממון מהנתבע. ורוב בית הדין מחייב גם את המיעוט (מדין רובו ככולו לפי הגדרת המהרצ"ח).

מחלוקתם של הראב"ה ור"ת מובאת ע"י הרמ"א בשו"ע חושן משפט סימן ב' בהגה: "וכן נוהגין בכל מקום שטובי העיר בעירן כב"ד הגדול, מדין ועונשין, והפקרן הפקר כפי המנהג; אעפ"י שיש חולקין וס"ל דאין כח ביד טובי העיר באלה, רק להכריח הצבור במה שהיה מנהג מקדם או שקבלו עליהם מדעת כולם, אבל אינן רשאים לשנות דבר במידי דאיכא רווחא להאי ופסידא להאי, או להפקיע ממון שלא מדעת כולם (מרדכי פ' הגזול בתרא), מכל מקום הולכין אחר מנהג העיר; וכל שכן אם קבלום עליהם לכל דבר, כן נ"ל (ועיין ביו"ד סימן רכ"ח דיני תקנות וחרמי צבור)".

למעשה המנהג הוא שקובע. דומה שהמנהג המקובל יותר הוא שהולכים אחרי הרוב גם במקום שיש פסידא למיעוט. (עיין שו"ת חת"ס חו"מ קט"ז). התובע לא הוכיח שמנהג המושב שונה מהמנהג המקובל כיום ברוב המקומות. אדרבה, התובע הסתמך בין היתר על ברית פיקוח שתקנונה מחייב את ההתיישבות. ברית פיקוח בודאי מסכימה שהולכים אחרי הרוב בכל מקרה.

ג. הצורך באדם חשוב

יתרה מזאת, גם אליבא דר"ת וסיעתו, הסוברים שרוב אינו קובע, י"ל שהם יודו שכאשר יש חכם חשוב בעיר הרוב קובע. ובנ"ד רב המושב הסכים לפירוק האגודה השיתופית. כמבואר בשולחן ערוך חושן משפט (סימן רל"א סעיף כ"ח):

"רשאים בעלי אומנות (לעשות תקנות בענין מלאכתם כגון) (טור) לפסוק ביניהם שלא יעשה אחד ביום שיעשה חבירו וכיוצא בזה, וכל מי שיעבור על התנאי יענישו אותו כך וכך. הגה: והא דבני אומנות יכולים לתקן ביניהם תקנות היינו כולם ביחד, אבל שנים וג' מהם לא מוהי (ב"י בשם הר"ן והמגיד פי"ד). בד"א, במדינה שאין בה חכם חשוב ממונה על הציבור. אבל אם ישנו, אין התנאי שלהם (או של כל בני העיר) (טור) מועיל כלום, ואין יכולים לענוש ולהפסיד למי שלא קיים התנאי, אלא אם כן עשו מדעת החכם. הגה: מיהו אם ליכא הפסד לאחריני יכולין לתקן ביניהם מה שירצו (בית יוסף בשם הר"ן)".

נחלקו המחבר והרמ"א אם בני העיר צריכים הסכמת חכם חשוב. לדעת המחבר רק בני אומנות זקוקים לאדם חשוב אך הרמ"א חולק וסובר שגם בני עיר זקוקים לכך. והנה בנ"ד זו גם תקנת בני אומנות, שהרי מושב שיתופי נחשב לבני אומנות, וגם תקנת בני העיר שכן המושב נחשב לעיר. וצ"ע לדעת המחבר, האם יהיה כאן צורך בהסכמת אדם חשוב?

ולכן עלינו לברר מה תפקידו של אדם חשוב.

בטעמו של הצורך באדם חשוב כתב הבית יוסף בסימן רל"א:

"וכתב הר"ן (ד"ה אבל) פירש הרב אבן מיגאש (ד"ה האי) אדם חשוב הממונה פרנס על הצבור. וטעמא דמילתא דכיון דאיכא פסידא לאחריני בתנאייהו דהא מייקרי תרעא ומפסדי לוקחין לאו כל כמיניהו דמתני אלא אם כן נטלו רשות מאותו פרנס הממונה על הצבור, אבל היכא דליתא פסידא דאחריני תנאייהו תנאה וכן נמי אי ליכא אדם חשוב אף על גב דאיכא פסידא ומיהו כי אמדינן דתנאייהו תנאה דוקא בדאתנו אהדדי כל טבחי מתא משום דכל בני אומנות אחת הוה כבני העיר לגרמייהו ורשאין להסיע על קיצתן אבל תרי או תלתא לא עכ"ל".

בני אומנות זקוקים להסכמת אדם חשוב משום שתקנתם עלולה להיות קלקלתם של יתר בני העיר. כגון בהנהו טבחי שתקנתם היתה לטובת עצמם למנוע תחרות ביניהם (קרטל) אולם תקנה זו היא קלקלה ליתר בני העיר, שאדרבה מעונינים בתחרות חופשית ע"מ שמחיר הבשר ירד. ולפי"ז כשבני העיר מתקנים תקנה אין תקנתם עלולה לקלקל למישהו אחר לכן אין צורך באדם חשוב. (וכן מבואר ברמב"ן, ברשב"א ובנמו"י לב"ב סם).

ומסתבר לומר שמחלוקת המחבר והרמ"א בסי' רל"א היא לשיטתם בסימן ב'.

הרמ"א הוא שהביא בסי' ב' את המחלוקת בין ר"ת והראב"ה בבני העיר ואילו המחבר לא הביאה, הוא סתם כהראב"ה שהעיר מוסמכת לתקן תקנות מכל הסוגים. וא"כ י"ל שהרמ"א לשיטתו שהביא את דעת ר"ת שגם אם רוב בני העיר תיקנו תקנה אם יש בה פסידא למיעוט אין תקנתם תקפה, דומים הם לבני אומנות המתקנים תקנה הפוגעת בבני העיר. וא"כ מסתבר שלדעתו כשם שאדם חשוב מועיל לתת תוקף לתקנתם של בני האומנות כך יש לו יכולת לתת תוקף לתקנת הרוב כנגד המיעוט. והטעם לכך, אדם חשוב שאינו חשוד על נגיעה אישית בנושא, יכול לשקול בצורה אובייקטיבית, אם הרוב צודק בתקנה שהוא בא להתקין או שהרוב מנצל את הכוח שבידו לעשוק את המיעוט.

אך המחבר סובר שלרוב יש סמכות לתקן תקנות גם בניגוד לדעת המיעוט, לכן אין צורך בעיר באדם חשוב. ורק בני אומנות זקוקים להסכמת אדם חשוב כי הם מיעוט ביחס ליתר בני העיר. ואע"פ שהתקנה היא פנימית לעצמם, אם יש בתקנה קלקלה לבני העיר, שהם הרוב, אין הם יכולים לתקנה אלא בהסכמתו של אדם חשוב שיקבע האם התקנה צודקת או לא.

ולפי"ז אין נפ"מ בנ"ד, לדעת המחבר, לשאלה אם חברי מושב שיתופי נחשבים לבני עיר או לבני אומנות. כי במקום שבני אומנות הם גם בני העיר אין ניגוד אינטרסים בין בני האומנות לבני העיר.

ד. כוונת הרא"ש והטור

מיהו הרמ"א ציטט את לשון הטור: "או של כל בני הניר" והטור לקח זאת מהרא"ש. משמע שאפילו תקנה שתוקנה ע"י כל העיר צריכה אדם חשוב. ולדברינו הצורך באדם חשוב הוא רק כאשר הרוב מקפח את המיעוט. אך כשכולם מסכימים לתקנה אין צורך באדם חשוב. ולכאורה הרא"ש חולק על הר"ן (וכן הנמו"י הרמב"ן והרשב"א) שהצריכו אדם חשוב רק כאשר יש מיעוט הרואה את עצמו מקופח ע"י הרוב. אלא הצורך באדם חשוב לדעתנו הוא לעצם סמכותה של העיר לתקן תקנות. אולם קשה לומר כן, שהרי הרמ"א עצמו בסוף הגהתו מביא את הר"ן הנ"ל, וז"ל בהגה: "מיהו אם ליכא הפסד לאחריני יכולין לתקן ביניהם מה שירצו (בית יוסף בשם הר"ן)".

גם מלשון הב"י משמע שהוא מפרש את הטור עפ"י סברת הר"ן. משמע שגם הב"י וגם הרמ"א אינם רואים מחלוקת בין הרא"ש והטור לבין הר"ן ויתר הראשונים.

ועוד, אם אין תוקף לתקנה ללא אדם חשוב, מדוע יש לה תוקף כשאין אדם חשוב בעיר? בשלמא אם נאמר שאדם חשוב צריך להחליט אם הרוב מקפח את המיעוט, כשאין אדם חשוב אין לנו ברירה אלא לקבל את התקנה כמות שהיא, למרות פגמיה. כי לעצם התקנה יש תוקף גם בלעדיו, אלא שאנו מעוניינים למנוע עוול, עד כמה שהדבר ביכולתנו (ולפי הסברנו הנ"ל גם ר"ת מודה שיש לעיר סמכות של גזר דין, אלא שהוא סובר שיש צורך, במקום שאפשר, גם סמכות של הכרעת דין). אך אם ללא אדם חשוב אין לתקנה תוקף כלל, גם כשהוא איננו לא יהיה לתקנה תוקף.

ובכלל, לא מובן לדעת הרא"ש מה התוקף של אדם חשוב? בשלמא אם הוא ת"ח ניחא, אך הוא יכול להיות גם פרנס או סתם אדם המוסכם על כל הציבור, כמבואר בראשונים, במה הוא נותן לתקנה תוקף?

וע"כ צ"ל שגם הרא"ש והטור מסכימים לסברת יתר הראשונים. וכוונתם באומרם כל העיר לאו דוקא לכל העיר אלא לרוב העיר. ומשום שהרוב חייב להיות מתוך כולם לכן הזכירו כל העיר, ולא דוקא, אלא רובה. כלומר כל העיר צריכה להיות שותפה לדיון ולהחלטה (כמבואר בשו"ת הרשב"א ח"ב סי' ק"ד הובאה בב"י סו"ס י"ג ועיין בפ"ת סי' רל"א) אך לא כל העיר צריכה להסכים לה ולכן צריך אדם חשוב. אך כאשר כולם הסכימו להחלטה אין צורך באדם חשוב. ואח"כ מצאתי בעיניים למשפט שעמד על כך וכתב שבעיר שלמה לא ימלט מישהו שהתקנה אינה לטובתו. וכן בעיר גדולה תמיד יש מישהו השווה מחוץ לעיר, או שלא יכול להשתתף בדיון מסיבות שונות ויתכן שהחלטה לא לרוחו.

מסקנתנו היא שלדעת המחבר אין צורך באדם חשוב ולדעת הרמ"א יש צורך באדם חשוב. אולם כל זה רק לדעת ר"ת. אך לדעת הראב"ה שרוב כופה מיעוט אין צורך באדם חשוב אפילו לדעת הרמ"א. ומכיון שהרמ"א פסק שהולכים אחר המנהג והמנהג הוא שהולכים אחר הרוב, גם כאשר יש פסידא למיעוט, א"כ התקנה תקפה גם ללא אדם חשוב.

ה. בירור דעתם של הרשב"א והרמב"ן

בשו"ת מהר"ם אלשקר (סי' מ"ט) כתב:

"ובני עיר אחת אפילו ליכא אדם חשוב בהדייהו יכולין להתנות ולתקן. וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל והרמב"ן ז"ל דהיא דאדם חשוב בבני אומנות דוקא הוא. הילכך יכולין אנשי העיר לתקן תקנותיהם ואפי' להסיע ממדת דין תורה ואינן צריכין להסכמת אדם חשוב שבנייר".

ובפ"ת על שו"ע חו"מ סו"ס רל"א העיר בשם שו"ת "ושב הכהן" על דבריו שמהרמב"ם אין ראייה והרמב"ן בחידושו כתב להיפך. ושכן כתב בשו"ת הרשב"א בשם הרמב"ן.

והנה זו לשונו של הרמב"ן על מסכת בבא בתרא (ט' א'):

"הא דאמרינן בהנהו בי תרי טבחי דהיכא דאיכא אדם חשוב לאו כל כמינייהו דמתנו, נראה משום דילמא איכא פסידא ללקוחות דמייקרי זביני, הלכך לאו תנאה הוא עד דשקלי רשות מיניה ואנע"ג דחזינן השתא דליכא פסידא לא הוי תנאיהו תנאה, ומשמע דהיכא דליכא אדם חשוב, א"נ ליכא למיחש לפסידא".

ואולי יש לתלות זב"ז. מכיון שלא צריך אדם חשוב אלא כשיש פסידא, כשאינן פסידא במה קונים? כי אדם חשוב מועיל אולי גם לגוף הקנין, ודוגמא לזה מצינו שהפקר ב"ד מועיל בפני ב"ד חשוב (וכן התנאה אסמכתא — שו"ע חו"מ סי' ר"ז סט"ו) ה"ה אדם חשוב מוסיף בהסכמתו גמירות דעת, ולכן היה הרמב"ן צריך להוסיף שהסכמה ציבורית אינה צריכה קנין וממילא גם בלא אדם חשוב ההסכמה מועילה.

[ונלענ"ד שהמשך דבריו אינו מתיחס לאדם חשוב אלא לקניין, שכאשר כולם מתנים אין צורך בקניין וכמש"כ הרא"ש בכלל ו' הו"ד ע"י הרמ"א בחו"מ סי' קס"ג ס"ו. ולענ"ד חסרה אות ו בהמשך דבריו של הרמב"ן וכצ"ל: "ודוקא דמתנו כל טבחי מתא, א"נ כל אומני דהואו

אומנות, משום דהוּו להו בני העיר לגרמייהו, אבל תרי תלתא דמתנו במאי קנו". כלומר הוא נושא בפני עצמו.]

וכן כתב הרשב"א בחידושו לב"ב שם בשם הרמב"ן והסכים עמו [ורק בנושא השני של הצורך בקנין חלק עליו וחילק בין התחייבות של עשיית מעשה לבין הימנעות]. דברי הרמב"ן ברור מיללו שאפילו בבני אומנות, אם כולם הסכימו אין צורך באדם חשוב. וק"ו שאין צורך בבני העיר באדם חשוב.

מיהו בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' אלף ר"ו) פסק לכאורה במפורש כר"ת וז"ל: "ורשאיין בני העיר להתנות על המדות ועל השערים לשכור פועלים ולהסיע על קיצתן. ומיהו אם יש שם ת"ח צריך לעשות מדעתו וכדאמרין התם בפרק קמא דבבא בתרא (דף ט') ומעשה היה בעירו ודנתי בדבר בפני רבותינו ומורי הרב רבי משה בר נחמן הודה לדברי. ומכל מקום עוד צריך להתישב בדבר".

אומנם מסוף דבריו נשמעת איזו שהיא הסתייגות. וצריך להתישב בכונת דבריו הקדושים. אך עצם תשובתו סותרת לכאורה את האמור בחידושו. וכן הרמב"ן יסתור את עצמו. והיה נראה אולי לישוב את הסתירה בדברי הרשב"א שהשאלה עליה נשאל באותה תשובה נגעה לא רק לאותה עיר אלא גם לערים אחרות ולכן דינה כבני אומנות הזקוקים להסכמת אדם חשוב וזו השאלה:

"שאלת עוד, קהל שעשו תקנה מחמת הפריצים שכל מי שיקדש אשה שלא במעמד י' שלא יהא קדושו קדושין. הודיעני אם יש כח ביד הקהל לעשות כן?" בתשובות אחרות של הרשב"א בהן הוא מצריך אדם חשוב בעיר ההקשר הוא בדרך כלל עם בני אומנות. (עיין בתשובותיו ח"ב רס"ח, ח"ד קפ"ה וח"ה קכ"ה). מיהו מצינו גם בשו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן (סימן ר"פ ד"ה עוד השיב) שהוא מצריך גם בעיר אדם חשוב. ואולי שם מדובר במקרה חריג וזו לשונו: "ואפילו יהא הדבר שלא כדין, כיון שיראה להם כדין, רשאי, ובלבד בהסכמת אדם חשוב".

כלומר, מאחר והתקנה שם שלא כדין, אע"פ שיש להם סמכות להסיע מדין תורה יש צורך באדם חשוב שיבדוק אם אין כאן חריגה מיותרת מדין התורה. ואדרבה, מאותה תשובה יתכן שיש להוכיח שאין צורך בעיר באדם חשוב. עיין היטב בלשונו: "ובלבד שיסכימו עליו רוב הציבור. דכתיב: הגוי כולו; דרובו ככולו. וכ"ש בהסכמת ת"ח, דהיינו הסכמת אדם חשוב".

משמע שגם ללא אדם חשוב התקנה תקפה, אלא שאדם חשוב מוסיף לה יתר תוקף. (ואפשר לדחות ראיה זו ולומר שכשאין בעיר אדם חשוב די ברוב הציבור וכ"ש כאשר יש בעיר אדם חשוב. אך מכיון ששיטת הרמב"ן בחידושו שיש צורך בעיר באדם חשוב מסתבר יותר כמש"כ). אך ילה"ק משו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן (סימן ס"ה):

"שאלה: פעמים שאדם מוכר לחבירו אונות, בעדים ובשטר. ועד שלא נכתב ונחתם השטר, מתו העדים או הלכו למדה"י ונמצא לוקח מפסיד. ועכשיו רצו הציבור לחוש לתקלות אלו, ולתקן: שיהא סופר מתא כותב עיקר המקח ותנאיו בפנקסו. ושיהא אותו הפנקס נאמן כשני עדים, כדרך שנוהגים בפנקסי הערכאות. הודיעני אם הן אם לאו.

תשובה: כל מה שהסכימו בציבור בענייני ממון, רשאיין הם. והכי הוא מוסכם ומקובל, כאילו הוא דין גמור. שהסכמתם בזה חזרה להיות דין. ובלבד שיעשה מרצון הציבור. ואם יש ת"ח ממונה על הציבור, שיהא הוא נסכם עמהם, ועושים מדעתו ומרשותו".
ואולי גם שם ההחלטה לוותר על השטרות ולסמוך רק על פינקסו של הסופר לא היתה החלטה כלל-עירונית אלא של הסוחרים בלבד, ולא של כל בני העיר. ודוחק, כי הרמב"ן מזכיר רק את הציבור. וצ"ע.

מסקנה

ונלענ"ד להוסיף נופך למנהג ללכת אחרי הרוב גם כשיש פסידא למיעוט. שהרי במקום מיגדר מילתא כו"ע מודים שהולכים אחרי הרוב. ואם לא נלך אחרי הרוב לא תהיה הכרעה בשום שאלה ציבורית העולה על הפרק והדבר יגרום למחלוקת קשות ולהשלכות חמורות. ולזה התכוין החת"ס בחו"מ (סי' קט"ז). ועיין חזו"א (ב"ב סי' ד' ס"ק ט"ז) שאם יש חשש למחלוקת, מכיון ששנואה המחלוקת, הרי זה כמיגדר מילתא והולכים אחרי הרוב לכו"ע, גם לר"ת. (ועיי"ש שאם הרוב אומרים דבר שהוא לטובתם ולהפסד המיעוט גם הראב"ה מודה שדעתם בטלה. וצ"ע הרי כל רווחא להאי ופסידא להאי הוא כך ובכ"ז סובר הראב"ה שהולכים אחר הרוב וצ"ע).

ובנ"ד מכיון שרוב המושב הביע את דעתו המפורשת שהוא תומך בתקנון החדש של המושב, א"כ כו"ע מודים שהתקנה תקפה, למרות שהיא חורגת מתקנון המושב הקודם, ולמרות טענת התובע שנגרם לו בעטיה נזק.

סימן יט

סיכון עצמי לשם הצלת אחרים במלחמה*

דברי רקע לסקירה ההלכתית

יעקב אילוז הי"ד שנפל בקרבות הבלימה של השריון במלחמת יום הכיפורים בגולן, הותיר אחריו כתב יד, ובו בירור הלכה על חובת ההקרבה העצמית לשם הצלתו של פצוע מלחמה.

הדחף לבירורה וליבונה של בעיה זו היתה נפילתו של דודו, במלחמת ששת הימים. הדוד שימש כחובש קרבי ונפל תוך כדי הגשת עזרה לפצוע.

* נדפס בספר "לזו לאילוז" לזכרו של יעקב אילוז.